

KÜRESELLEŞME KAVRAMI VE KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN GELİŞMEKTE OLAN ÜLKE TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fulya Kıvılcım

İstanbul Kültür Üniversitesi

Arş. Gör. Dr.

E-posta: f.kivilcim@iku.edu.tr

Özet

Geçen zaman, toplumsal bir dönüşüme/ değişime tabi olmuştur. Böylece, uzak ile yakın arasındaki zıtlığın kaldırıldığı sınırlar ötesi etkileşimin boyutlarının geliştiği küreselleşme kavramı oluşmuştur. Küreselleşme olgusunun en yalın şekli ile tanımı; uzak ile yakın mekanlar arasındaki mesafe gözardı edilerek, ülkelerin ve insanların birbirine yakınlaşması ve birbirleri ile ekonomik ve sosyal etkileşim halinde bulunmaları olarak ifade edilebilir.

Özetle ve genel olarak, gelişmekte olan ülke Türkiye'nin; uluslararası alanda siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yönden mevcut avantajlarını koruyup, rekabet güçlerini arttırabilmesi için, küreselleşmenin kendisine sağlamış olduğu avantajları ve yaratmış olduğu dezavantajları da doğru algılayıp, bu süreçten sadece etkilenen bir ülke konumunda olmayıp, sürece katkı sağlayabilen ülke olması ve ona göre stratejiler oluşturması gerekmektedir.

Bu çalışmada; küreselleşme kavramına açıklık getirmek, küreselleşme sürecinin esas olarak Türkiye'yi ilgilendiren boyutları üzerinden değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Küreselleşme Olgusu, Küreselleşme Sürecinin Boyutları, Türkiye.*

Alan Tanımı: *Uluslararası Ekonomik Düzen, İktisadi Bütünleşme ve Globalleşme; (Uluslararası İktisat)*

GLOBALIZATION AND EVALUATION OF GLOBALIZATION PROCESS IN DEVELOPING COUNTRY TURKEY

Abstract

This study aims to present a thorough understanding of the process of globalisation and analyse the current effects and changes of globalisation on Turkey.

In accordance with this viewpoint, the first, second and third parts of the study explain the concept and the development of globalisation, its dimensions, various aspects are addressed, and the relations between globalisation and Turkey are demonstrated.

The last part handles the effect of the process of globalisation on Turkey, and present the fact that Turkey, as a nation state, is influenced by this process in a way that it even threatens Turkey's power of sovereignty. The last part also shows how Turkey should follow a path in order to avoid any harm caused by the global order and make use of any opportunity appearing under present circumstances.

Key Words: *Globalization, Dimension of Globalization, Turkey*

JEL Code: F60, F69

1.Giriş

Küreselleşmenin tanımında önemli olan unsur; lokal düzeyde alınan kararların, izlenen politikaların sınırlar ötesine geçerek, diğer uluslara ulaşabilmesi ve onları etkileyebilecek güce sahip olmasıdır.

Özellikle geçen otuz yıllık sürece bakıldığında; insanlık tarihi küreselleşmenin bu gücünü tüm boyutları ile hissetmiş ve içinde bulunan çağın yaratmış olduğu koşullar gereği, gelecek yıllarda daha da etkili olarak hissetmeye devam edecektir.

Bu kapsamda çalışmada, ilk olarak küreselleşmenin tanımı yapılmaya çalışılacak, kısaca tarihsel gelişimine yer verilecek, daha sonra boyutları Türkiye üzerinden de olmak üzere değerlendirilecektir.

1.1. Küreselleşmenin Tanımı

Yeni bir sözcük olmasına rağmen eski bir süreci tarif eden (Ellwood, 2002:13) ve dünyanın değişim sürecinin açıklanmasında kullanılan anahtar kavram olan

'küreselleşme' konusunda literatür açısından zenginliğine ve akademik çevrelerce ilgisine rağmen ortak bir tanım söz konusu değildir. Zengingönül'e göre küreselleşme konusundaki tanımların ortak özelliği 'ortak bir tanım üzerinde anlaşmaya varamamalarıdır. (Zengingönül,2004:12) Küreselleşme üzerine tam ve net bir tanım vermek kolay olmasa da mal, hizmet ve sermayenin artan hareketliliği sonucunda sınır ötesi karşılıklı ekonomik bütünleşme ve ulusal ekonomilerin dünya piyasalarına dahil olma sürecinde dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan toplum ve devletler arasındaki iletişimin ve etkileşimin artması ve karşılıklı bağımlı hale gelinmesi olarak ifade edilebilir.

Küreselleşme kavramı ilk kez İngiliz İktisatçı W.Foter'in 1833'de yazdığı dünya üzerindeki kaynakların dağılımı ve kullanımı konulu bir makalede kullanılmış olup, daha sonra 4 Nisan 1959 tarihinde The Economist dergisinde de yer almıştır. Küreselleşmenin günümüzdeki etkin haline gelmesi ise Garrett Hardin'in 1968 yılında yazmış olduğu kaynakların paylaşımı ve kullanımı konulu çalışmasına dayandığı şeklindedir.(Karabıçak,2002,116)

Küreselleşme, pek çok araştırmacı tarafından ekonomik bir kavram olarak görülmektedir. Ancak küreselleşmeyi sadece ekonomik bir temelden görmek anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Çünkü küreselleşmenin sadece ekonomik bir süreç olmadığı, bu sürecin sosyal, kültürel ve politik yönleri de önem taşıdığı görülmektedir.

1. 2. Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi

Dünya Bankası'nın 1870–1914 yılları arasında gerçekleştiğini işaret ettiği Birinci Küreselleşme dalgası, yoğun bir birikimin sonucudur. Küreselleşmenin temel dinamikleri 'değişim' ve 'yayılma' gerekçesi ise ekonomi idi. Birinci küreselleşmede denizcilikteki gelişmeler, telgrafın icadı ve tren yolundaki ilerlemeler sonucu Batı'nın o zamana kadar ulaşmadığı (ulaşamadığı) denizaşırı ülkelere siyasal, askeri ve ticari etkisini yayması içinde bir fırsat teşkil etmiştir. (Oran,2001:5) Ayrıca bu yeni dönemde uluslararası ticarete ortaya çıkan rekabetin yoğunlaşması beraberinde üretimde de uzmanlaşmayı doğurmuştur. Yılmaz'a göre; teknolojik alanda gelişme ileri seviyelere ulaşmış, ulusları ve toplumları birbirine bağlayan bağların artmasına yol açmıştır.

1914-1945 yılları arası, küreselleşmenin daha doğrusu İkinci Küreselleşmenin durakladığı bir dönemdir. 1914'de I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, 1929'da Büyük Depresyonun baş göstermesi ve sonrasında da II. Dünya Savaşı'nın

başlaması, küreselleşme sürecini oldukça yavaşlatmıştır.(Aktan ve Şen,1999:10) Yani savaşlar ve bunların sonucu doğan bunalımlar küreselleşmenin süreklilik arz etmesini engellemiş ve farklı küreselleşme dönemlerini ortaya çıkarmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası çoğu ülkenin uluslararası sermaye dolaşımını katı bir denetime tabi tutmakta olduğunu ve IMF ve Dünya Bankası'nın, özel sermaye dolaşımının kısıtlı olduğu bir ortamda, uluslararası ticaret ve yatırımlara olanak sağlamak amacıyla tasarlandığını, bundan sonra sermaye dolaşımı üzerindeki kısıtlamaların zamanla kaldırıldığını ve 1980'lerin başında, Reagan ve M. Theachar döneminde, uluslararası sermaye hareketlerinin hızlandığını özellikle 1990'ların başında Sovyetlerin yıkılmasıyla finans piyasaları gerçek anlamda küresel hale gelmeye başladığını görülmektedir. Gerçekten de bu dönemde küreselleşme sürecinin ivme kazanmasında IMF, Dünya Bankası, GATT ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı - Organisation For Economic Cooperation And Development (OECD) gibi uluslararası kurumların önemi büyüktür. Hemen hemen tamamı 1940'ların ikinci yarısında kurulan bu gibi uluslararası kuruluşlar ABD himayesinde oluşturulmuş ve bu kuruluşların da katkısıyla Aktan ve Şen'e göre 1950'ler ve 1960'larda yeni bir küreselleşme dalgası ortaya çıkmıştır. İkinci küreselleşme açısından bir dönüm noktası da 1970'li yıllarda gerçekleşmiştir: Ağustos 1971'de Bretton Woods Sistemi'nin çökmesi ile sabit kur sistemi terk edilmiş ve gelişmiş ülkeler başta ABD, Almanya, İngiltere ve Japonya peş peşe sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaları kaldırmışlardır. Bu ülkelerde sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması, finansal küreselleşme ile olağanüstü bir ivme kazanmıştır.(Aktan ve Şen,1999:11)

1970'li yıllardan sonra küreselleşmenin hız kazanmasının bir nedeni de hızlanan teknoloji ve artan üretim piyasalarının dışa açılmasının etkileriydi. Bu nedenle 1970 ortalarından sonra ülkeler bu pazar mantığına uyarak ticareti serbestleştirmenin gerekleri doğrultusunda davranmaya başladılar. Aslan'a göre; "özellikle, gelişmiş ekonomilerde 1945 sonrası teknoloji üstünlüğüne dayalı dış piyasa egemenliği, iç piyasada talebi ve alım gücünü yüksek tutmaya yönelik "Keynesyen" politikalar uzun süre büyümeyi güvence altına almışken, 1970 sonrasında koşulların değişmesi politika değişimini de getirmiştir. (Aslan,2005:5) 1980 ve sonrası küreselleşme tarihi açısından üçüncü küreselleşmenin yaşanmakta olduğu dönemdir. Üçüncü küreselleşme diğerlerinden oldukça farklı, karmaşık ve çok boyutlu bir dönemdir. Yaşanan hızlı gelişmeler teknolojiden iletişime, insan yaşamından çevreye kadar çok geniş bir yelpazededir.

1980 sonrası küreselleşme temel olarak şu gelişmelere sahne olmuş ve belirginleşmiştir: Sanayi alanında yoğunlaşan firmaların faaliyetleri, hızlı Pazar değişiklikleri, ürün ve üretim teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler ve rekabetin kızışmasıdır. 1990 sonrası ise eski Doğu Bloku ülkelerinin ekonomik ve siyasi çöküşüyle bu süreci zirveye taşımıştır. Planlı ekonominin hâkim olduğu bu ülkeler zamanla ekonomik ve siyasi açıdan Batı ülkelerine yaklaşılmaya başlamışlardır. (Aktan ve Şen,1999:12) Çoğu yazar özellikle 90'dan sonra dozu yükselen küreselleşme dalgasının dünyadaki iki kutuplu askerî dengenin ortadan kalkmış olmasından kaynaklanan ortamın olmasına dayandığını iddia etmektedir.

Üçüncü küreselleşmenin aracı araştırmacıların ortak kanıya varabildiği, bilim ve teknolojiye bağlı gelişmelerdir. Bu nedenle üçüncü küreselleşme dönemi Bilgi Çağı olarak da adlandırılmaktadır. Oran; Üçüncü Küreselleşmeye gelinmesini onar yıl arayla birbiri ardına gerçekleşen şu üç olay etrafından açıklamaktadır: (Oran,2001:9)

- 70'lerden başlayarak, çokuluslu şirketlerin dünya ekonomisine egemen olması;
- 80'lerde Batı'nın optik kablo, haberleşme uyduları, bilgisayarlar, internet gibi teknolojik buluşları devreye sokarak yarattığı İletişim Devrimi;
- 90'larda SSCB'nin dağılması sonucu güç dengesinin ortadan kalkması ve Batı'nın yeniden tek güç odağı konumuna gelmesidir.

Üçüncü küreselleşmenin temel dinamiklerinden biri iletişim, temel sembollerinden biri ise internet olmuştur. İletişim alanında bir devrim olan internet bugün dünyanın her yerinde yaygın ve ucuz bir şekilde kullanılmaktadır. İnternet, milyarlarca kişiyi, özel kuruluşları ve devletleri birbirine bağlayan World Wide Web'i (www) oluşturarak küreselleşmenin gerçekleşmesinde çok önemli rol oynamaktadır. (Aktan ve Şen,1999:12)

Küreselleşmelerde önemli bir unsur her zaman ulaşımdaki gelişmeler olmuştur. Üç küreselleşmede de ulaşımda önemli gelişmeler iletişimdeki buluşlarla birbirini desteklemiş ve sonuçta küreselleşme doğmuştur. Üçüncü küreselleşmenin özelliklerinden biri de coğrafi engellerin ortadan kalkmasını sağlayacak derece ulaşım sektöründeki gelişmelerdir. Zaten ilerleyen demiryolları ve gemiciliğe bu dönemde hava taşımacılığı da eklenmiş ve ulaşım artık hem ucuz hem de kolay bir hal almıştır. Bunun 'küresel bir yapı' oluşmasına büyük katkıları olduğu

kuşkusuzdur. Bu yüzden kimi yazarlar bugünkü küreselleşme çağını bu gelişmelere bağlamaktadırlar. (Atasoy,2005:156)

1.3. Küreselleşmenin Boyutları

1.3.1. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu

Bir çok düşünürün sıkça belirttiği görüşe göre küreselleşme gücünü ve hakimiyetini ekonominin işleyişinden yani ekonomik yasalardan aldığı yönündedir. Bu düşünceye göre küreselleşmenin birinci boyutu ekonomiktir. Daha sonra insanoğlunun temel yaşamsal zorlukları yendikten sonra iktidara yönelik zorluklar dünya hâkimiyeti vs. üst yapısal diyebileceğimiz küresel ve siyasi ve diğer ilişkilerin küreselleşmeleri beraberinde getirdiği fikri ağırlıklı düşünce sahasındadır.(Sağlam,2007: 7)

Ekonomik küreselleşme, genel anlamda ülke ekonomilerinin entegrasyonunu, yani dünyanın tek bir pazarda bütünleşmesini ifade eder. Bir başka deyişle ekonomik küreselleşme, ülkeler arasında mal, sermaye ve emek akışkanlığının artması sonucu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişmesi, dünya ölçeğinde karşılıklı etkileşimlerin yoğunlaşması ve yaygınlaşması olarak ifade edilmektedir. (Fischer,2003:2)

Ekonomik küreselleşme sürecinde yaşanan en önemli gelişmelerden biri, yoğunlaşan ticari faaliyetler nedeniyle ülkelerarası karşılıklı bağımlılığın, işbirliğinin ve benzerliğin artmasıdır. Ticaret bağlantıları arttıkça da ulusal ilişkiler değişmekte, uluslararası tercihler gelişmekte, yaygınlaşmakta hatta mecburiyete dönüşmektedir.(Aslan,2005:13) Aslında ticaretin uluslararası yaygınlaşması yani ticaretin küreselleşmesinde bazı gelişmelerin büyük rolleri olmuştur.

Bu gelişmelerin başlangıcında da, 1947'de kurulan GATT çerçevesinde gümrük tarifeleri ve kotaların kaldırılarak uluslararası ticaretin evrensel boyutlarda serbestleştirilmesi çalışmaları vardır (Bugün GATT'ın yerine Dünya Ticaret Örgütü (WTO) geçmiş bulunmaktadır). Bunların yanında elbette teknolojik (iletişim ve haberleşme) gelişmelerin önemli etkileri vardır. Bu gelişmelerle birlikte taşıma maliyetleri düşmüş, uluslararası Pazar daha kolay izlenir bir hale gelmiştir. (Seyidoğlu,2003:189)

1.3.2. Küreselleşmenin Siyasal Boyutu

Uluslararası sistemde devletin siyasal ve ekonomik etkinliğine ilişkin paradigma tartışmalarından biri, on yedinci yüzyılda Grotius'u Hobbes ile, De Jure Pacis ac Belli'yi Leviathan'la, karşı karşıya getiren eski bir gelenekte kök bulmaktadır. Hollandalı bir avukat olan Grotius, bireylerin ve uluslararası oluşumların, uluslararası alandaki rollerini vurgulamakla birlikte; devletler arası ilişkilerin geliştirilmesi ile ilgili fikirleri bulunmaktaydı. Grotius'un bu görüşleri ise, devletlerarası ilişkileri güç ve çatışma odaklı olarak gören Hobbes tarafından eleştirilmiştir. Hobbes'a göre, ulusal çıkarlar, kaçınılmaz olarak ulusal güvenlik kavramıyla ilintili olmaktadır. (Badie,2001:45)

Bu tartışmanın galibi ise, tahmin edileceği üzere, İngiliz katılımcı Hobbes olmuştur. Bu tarihten itibaren uluslararası düzen egemen toprak birimlerinin düzeni olarak görülmüştür. Bu dönemden itibaren liberal politikalar benimsenmeye çalışılıp, işbirliğine yönelik çabalar olsa da temel olarak, belirleyici unsur devletlerdir. Bu süreçte de realist teorinin daha hakim olduğu gözlenmektedir.

Realizme göre devlet, uluslararası sistemin tek (unique) ve en temel aktörüdür. Devletler rasyonel aktörler olduğu için ulusal güvenlik en önemli amaçtır. Uluslararası düzen ve devlet merkezli olarak incelenen uluslararası ilişkiler olgusunda birey kavramı, realizmin öncelikli konularının oldukça gerisinde kalmıştır. Realizmin toplum ve bireyle olan ilişkisi, devlet merkezli sistemin özelliklerini tanımlarken incelediği insan doğasına kötümser bir bakış açısıyla şekillenmiştir. Doğuştan kötü, kendi çıkarları peşinde koşan ve hırslı olan bireylerin gündelik hayatlarındaki davranışlarına benzer biçimde devletlerin uluslararası sistemdeki rolleri de kendi çıkarları doğrultusunda belirmektedir. (Hans J,1999:1-4)

Bu bağlamda, özellikle 1980'li yıllara kadar uluslararası ilişkiler teorileri devlet ve sistem bazlı irdelenmiştir. Ancak 1970'li yıllardan başlayarak gerek uluslararası sistemdeki dönüşümler (uluslararası örgütler ve çok uluslu şirketlerin önem kazanması gibi) gerekse yaşanan değişimleri açıklamaya yönelik farklı teorilerin belirginleşmesi (neoliberalizm, neo marksizm, pluralizm, feminist teori vb) birey ve toplum olgularını uluslararası ilişkilerin gündemine taşımıştır. (Aydın ve Erhan,2004:80-86) Böylece uluslararası sisteme ilişkin temel tartışma konuları yeniden ancak farklı biçimde gündeme gelmiştir.

Dünya düzeni küreselleşme sürecinden kök alan iki ana özellik ile dönüşüme uğramıştır. Birincisi, küreselleşme uzaklıkları ortadan kaldırmış ve siyasi bir

kaynak olmaktan çıkarmıştır. Karmaşık iletişim olanaklarını öne sürerek artık yeni dünya düzeni yöresel değildir. Devlet tarafından kontrol edilemeyen uluslararası akışı öne süren ve sınırları aşan direkt bireyler arası ilişkiler haline gelmektedir. Bu sayede bireyler, uluslararası örgütler, sivil toplum, çok uluslu şirketler gibi oluşumlar potansiyel olarak uluslararası bir aktördür. (Badie,2001:45-46)

İkinci olarak; kamu yararı artık egemenlik yararı da değildir: küresel bir düzende ihtiyaçları karşılamak ulusal bir hareketlenmeden çok küresel bir içeriğe işaret etmektedir. Çevre, ekonomik ve sosyal gelişim, barınma, kadınların durumu ve insan hakları devletlerin iç politikalarından ziyade uluslararası siyaset ile ilgili hale gelmiştir. Ayrıca uluslararası sistemin yeni aktörleri (bölgesel entegrasyonlar, ulus üstü yapılar, NGO'lar gibi) devletin mutlak gücünü kullanmasına meydan okumakta ve siyaset realizm, tarafından önerilen hiyerarşik pozisyonunu kaybetmektedir. Bu nedenle soğuk savaş sonrasında temel tartışma aktörlerin çokluğu ve farklılıklarla ilgilidir. Bu noktaya kadar olan değerlendirmeler ışığında dünyanın bir tür dönüşüm sürecinden geçtiği bir gerçektir. Küreselleşme ile birlikte demokrasi, insan hakları, özgürlük, çevrenin korunması gibi temel değerler evrensel nitelik kazanırken, her düzeydeki yönetim aygıtı gibi ulus-devlet de demokratikleşme, yerelleşme, saydamlık, katılım, esneklik, hesap verilebilirlik gibi güçlü eğilimlerin yoğun baskısı altında yeniden şekillenmeye zorlanmaktadır. Bu çerçevede devletin küçülmesi, özelleştirme, siyasal reformlar, sosyo-ekonomik politikaların dönüşümü gibi stratejiler, ülkelerin temel politikaları haline gelmiştir. (Köse,2003:3)

1.3.3. Küreselleşmenin Teknolojik ve İletişimsel Boyutu

Küreselleşmeyi daha önceki dönemlerden ayıran en önemli özellik Küreselleşme ile global kapitalizm kullandığı yeni teknolojiler ile, üretimi daha önce görülmedik hızda ve düzeyde geniş bir alana yayılmasıdır. (Dirlik,2000: 9)Böylece, küreselleşmenin farklı bir boyutu olan teknolojinin tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel ekonomi olarak tanımlanan süreç, dijital bir ekonomidir. Dijitalleştirme tekniği; her türlü ses, yazı, belge, müzik, görüntü, hareketli obje, dijital kameralar aracılığı ile görüntülü konferans vb. her türdeki veriyi önce 0 ve 1'lerden oluşan bilgisayar bitelerine dönüştürmek ve daha sonra telekomünikasyon teknolojisi yardımıyla başka bir yere göndermek anlamına gelmektedir. Gönderildiği yerde bu kodlar, aslına çok yakın olarak tekrar çözülmekte ve alıcının kullanımına sunulmaktadır. (Bayraç,2006:(Erişim 18.12.2006)

1.3.4. Küreselleşmenin Kültürel Boyutu

Küreselleşmenin kültürel yönü, toplumların karşılıklı iletişim ve etkileşiminin sürekli olarak artması ile açıklanabilir. Bunun yanında, yurttaşlık kimliği gibi genel kimlik yapılarının yerini farklı etnik, dinsel, sosyal ve siyasal kimlikler almaya başlamıştır.

Bunun yanında tüketim ve popüler kültür gibi etkenlerle de toplumların birbirine benzeme süreci söz konusudur. Dünyanın hemen her yerinde ABD bayrağı taşıyan T-shirtler, İngilizcenin küresel dil hale gelmesi, aynı müziklerin dinlenmesi gibi olgular, kültürel açıdan bir küreselleşmenin yaşandığını da göstermektedir. (Köse,2003:3-4),(Sağlam,2007:8-9)

İşte bu ve benzeri koşullar küreselleşmenin toplumsal ve kültürel anlamda da kendisini göstermeye başladığının kanıtıdır.

2. Küreselleşme ve Türkiye

Küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkileri incelenmeye başlandığında, ilk göze çarpan husus, Türkiye'nin küreselleşmenin yukarıda bahsedilen tüm boyutlarından dünyadaki birçok ülkeye kıyasla, oldukça yüksek bir düzeyde etkilenmekte olduğudur. Bu durumun temel bir nedeni, Türkiye'nin jeo-stratejik konumundan kaynaklanmaktadır. Türkiye, Batı'yla Doğu'nun, Kuzey'le Güney'in bulunduğu bir noktada, Avrasya'nın merkezinde yer almakta olup, küreselleşmenin etkilerine geniş oranda açık durumdadır. Türkiye'nin küreselleşme sürecinden büyük ölçüde etkilenmekte olmasının diğer bir nedeni de coğrafyasında barındırdığı insan topluluğunun özelliğine ilişkindir. (Bayar,2008: 32)

Serbest piyasa güçlerinin ulus devletlerin denetiminden çıktığı küreselleşme süreci, uluslararası planda ekonomiye yön veren ve biçimlendiren bir piyasa mekanizması sürecine dönüşmüştür. Bunun sonucu olarak ulusal ekonomiler daha kırılgan ve krize yatkın hale gelmişler ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülke bu durumdan etkilenmiştir. (Ener,2006:211) Türkiye'nin bu kendine özgü jeo-stratejik konumu, ekonomi alanında da önemli sonuçlar beraberinde getirmektedir. Bu durum, kendini özellikle enerji alanında göstermektedir. Dünyanın enerji kaynakları bakımından en zengin olduğu bölgelere komşu olan Türkiye, petrol ve doğalgaz rezervlerinin Doğu-Batı istikametinde taşınması konusunda iktisadi açıdan en kısa ve en az maliyetli güzergâhı sunmaktadır. Türkiye'nin katkılarıyla Doğu-Batı Enerji Koridoru Projesi'nin gerçekleştirilmesi, bölgesel olduğu kadar küresel anlamda da ekonomik sonuçlar doğuracaktır. (Bayar,2008: 34)Yine Türkiye'de 1980 sonrası yaşanan ekonomik dönüşüm ile o

zamana kadar izlenmiş olunan ithal ikameci politikalar terk edilmiş, dışa açık bir politika anlayışının izlenmeye başlandığı görülmektedir. Küreselleşmenin siyasal boyutunun Türkiye'ye yansımalarına bakılacak olduğunda; demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi kavramların işleyişinde evrensel değerler çerçevesinde yaklaşım izlendiği görülmekte olup, ayrıca terörle mücadele, silahsızlanma, yasa dışı göç, yolsuzluk, insan ticareti gibi konularda da Türkiye'nin sadece ulusal politikalarla çözüm arayışının yeterli olmadığı mevcut konulara uluslararası politikalar altında bölgesel ve uluslararası işbirlikleri çerçevesinde çözüm getirilmesi önem kazanmıştır.

3.SONUÇ

Yukarıda ki değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere küreselleşme kavramı son yılların en fazla tartışma yaratan konularındadır. Bu durumun asıl nedeni küresel sistemin hemen her alanda etkisini göstermesi olarak açıklanabilir. Küreselleşmeye ilişkin tartışma ve çözümlere yer vermek elbetteki bu tartışmanın sınırlarını fazlasıyla aşacak niteliktedir.

Son ve esas olarak değinilmesi gereken unsur, Türkiye'nin küreselleşme fırtınasından olumsuz etkilenmemesi ve galip çıkması için Türkiye'nin küreselleşme sürecinden sadece etkilenen değil, aynı zamanda sürece katkı sağlayabilen bir tutum izlemesi gerekliliğidir. Dış siyasette kişilik sahibi, bölgesel çıkarlarını korumakla beraber, barışçı ve uzlaşmacı bir kimliğe sahip, küresel organizasyonlarda yer almakla birlikte tamamen kaderini onlara bağlayan, jeo-stratejik konumundan kaynaklanan kozlarını çok iyi kullanan, iç siyasette demokrasi ve insan haklarına önem veren, bu konulardaki gelişmeleri dış güçlerin baskını nedeniyle değil, kendi halkı ve ülkesi için yapan, ekonomide kaliteyi, verimliliği ve rekabeti esas alan, dış sermaye ve kredilerden ziyade öz kaynaklarını ve zengin doğal kaynaklarını, genç ve müteşebbis iş gücünü kullanmaya yönelik önlemler alarak uygulayan, bütün bunların yanında küresel kültür unsurlarını da benimsemekle birlikte milli kültüründen taviz vermeyen, hem evrensel, hem de milli kültür unsurlarını bir arada geliştiren, tarihine saygılı ve stratejik vizyona sahip bir siyaset izlemesi gerekmektedir.

Kaynakça

Dirlik Arif'ten aktaran Sarıbay Ali Yaşar, "Yirmibirinci Yüzyıla Doğru Global Kapitalizm, Oryantalizm, Yerlililik", Global ve Yerel Eksende Türkiye, (der. E. Fuat Keyman ve Ali Yaşar Sarıbay), Alfa Yay, İstanbul, 2000

Aslan, Nurdan, “Dünya Ekonomisinde Gelişmeler: Küreselleşme”, Ed: Osman Küçükahmetoğlu vd. “Ekonomik Entegrasyon Küresel ve Bölgesel Yaklaşım” Ekin Yayınevi, Ankara, 2005

Atasoy, Fahri, Küreselleşme ve Milliyetçilik, Ötüken Yayınları, İstanbul. 2005

Aydın, Mustafa, “Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı,Kritiği”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 1, Sayı 1 (Bahar2004), s. 33-60.

Badie Bernard, “Realism under Praise, or a Requiem? The Praradigmatic Debate in International Relations”, International Political Science Review, Vo:22, No:3,2001

Bayar, Fırat, “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı: XXXII, 2008,s.25-34

Bayraç Naci, “Yeni Ekonomi’nin Toplumsal, Ekonomik Ve Teknolojik Boyutları”, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=443 (Erişim 18.12.2006)

Can, Aktan Coşkun ve Şen, Hüseyin (1999), “Globalleşme”,s.2, http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/degisim/aktan-sen-

Ellwood Wayne, Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu, Metis Yayınları, İstanbul, 2002

Ener, Meliha, Demircan Esra, “Küreselleşme Sürecinde Yeni Devlet Anlayışı ve Türkiye”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, 2006, 198-218

Fischer, Stanley, “Globalization and Its Challenges”, American Economic Review, Vol. 93, No. 2 (May), 2003 [globallesme.pdf](http://www.fedreserve.org/papers/globallesme.pdf)_19.05.2012

Hans J , Morgenthau, Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace, Alfred A. Knopf, New York,1965, 24-38 , Martin Griffths , Fifty Key Thinkers in International Relations, Routledge Publications, London and New York,1999

Kalpaklıoğlu, Feyhan ve Aktaş, Mehmet, Küreselleşme ve Küreselleşmenin Türkiye Üzerindeki Etkileri, 2004 Türkiye İktisat Kongresi Tebliğ sunuşları: Küreselleşme ve Türkiyenin Dış Ekonomik İlişkileri, DPT, İzmir 2004

Karabıçak,Mevlüt, Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim ve Tepkiler, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.Cilt:7,Sayı:12002,113-116

Köse, Ömer, “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”, Sayıştay Dergisi, Sayı:49, Nisan-Haziran, 2003

Oran Baskın, Küreselleşme ve Azınlıklar, İmaj Yayınevi, 4.Baskı, Ankara,2001

Sağlam, Serdar, “Küreselleşmeye Yaklaşımlar”, Genç Sosyal Bilim Forumu AGORA, Sayı:13, 2007

Seyidoğlu, Halil, Uluslararası İktisat Teori Politika Ve Uygulama, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 2003

Yılmaz, Aytekin, Romantizmden Gerçeğe Küreselleşme, Minima Yayıncılık, Eylül, Ankara

Zengingönül, Oğul, Yoksulluk Gelişmişlik Ve İşgücü Piyasaları Ekseninde Küreselleşme, Adres Yayınları, Ekim, Ankara, 2004